

การพัฒนาคุณค่ากิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเทศบาล
ของประเทศไทยด้วยแนวคิดความน่าหลงใหลในจุดหมายปลายทาง*

THE DEVELOPMENT OF TOURISM ACTIVITY VALUES FOR
ELEPHANT TOURISM DESTINATION IN THAILAND WITH
DESTINATION FASCINATION SCALE CONCEPT

ศรเพชร ยิงมี, ศิริเพ็ญ ดาบเพชร, ฉลองศรี พิมสมพงศ์

Sornpech Yingmee, Siripen Dabphet, Chalongsri Pimonsompong

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Naresuan University

Corresponding Author Email: sornpechy61@nu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาความสัมพันธ์ของลักษณะสภาพแวดล้อมและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเทศบาล 2. ศึกษาความสัมพันธ์ของลักษณะของสภาพแวดล้อมและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเทศบาลกับความน่าหลงใหลของแหล่งท่องเที่ยวเทศบาล และ 3. เสนอแนวทางการพัฒนาคุณค่าของกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเทศบาลของประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยในแหล่งท่องเที่ยวเทศบาล จำนวน 392 คน โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงและแบบโควต้า ใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ได้แก่ การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์เพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1. ลักษณะของสภาพแวดล้อมมีความสัมพันธ์ปานกลางกับรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว คือ ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์การท่องเที่ยวที่ดี อยากกลับมาท่องเที่ยวอีก และ 2. มีความสัมพันธ์ปานกลางกับความน่าหลงใหลของแหล่งท่องเที่ยวเทศบาล คือ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดีและแปลกใหม่ ทำให้อยากกลับมาท่องเที่ยวอีกครั้ง 3. การผสมผสานของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ กับการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวบนวิถีคุณค่าของช้าง ทำให้นักท่องเที่ยวทุกกลุ่มชื่นชอบ

คำสำคัญ: กิจกรรมการท่องเที่ยวช้าง; ความน่าหลงใหลของจุดหมายปลายทาง; สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเทศบาล

Abstract

Objectives of this research were: 1. to study the relationship between environment characteristics and tourism activities patterns for elephant tourism destination of Thailand and 2. to study the relationship between the characteristics of the environment and tourism activities patterns in the elephant tourist attraction of Thailand with the attractiveness of the elephant tourism attraction and 3. propose guidelines for developing the value of tourism activities in national tourist attractions of Thailand by using quantitative research. The research sample consisted of 392 Thai tourists in elephant tourism destinations by using nonprobability randomization such as purposive sampling and quota sampling randomization by using the tool as a questionnaire. The statistics used were Pearson correlation analysis and multiple regression analysis.

The results of the research found that: 1. Characteristics of the environment have a moderate relationship with the form of tourism activities; that is, they give tourists a good travel experience. Want to come back to travel again, and 2. Have a moderate relationship with the fascination of the Kochaban tourist attraction; that is, it is a good and new tourist attraction. Makes you want to come back and travel again. 3. Combination of natural environment, culture, history. And creating tourism activities based on the value of elephants. Make every group of tourists like it.

Keywords: Elephant Tourism Activity; Destination Fascination; Elephant Tourist Destination fully Contrived Settings

บทนำ

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นแนวคิดหลักของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวสามารถดำรงอยู่ได้ และสามารถให้ประสบการณ์ที่ดีที่สุดแก่นักท่องเที่ยว (Manhas et al., 2016) โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเชื่อมโยงกับธรรมชาติและมรดกวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่ดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้เป็นที่พึงพอใจตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวแต่ละประเภทจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้เหมาะสม โดยไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวที่อาจเสื่อมโทรมลง มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว ทำให้ได้เปรียบด้านการท่องเที่ยว และทำให้เพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวมากขึ้น (กรมการท่องเที่ยว, 2558) ดังนั้น กรมการท่องเที่ยวจึงได้กำหนดมาตรฐานการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวภายใต้มาตรฐานการท่องเที่ยวไทยเพื่อให้ผู้รับผิดชอบบริหารจัดการดูแลแหล่งท่องเที่ยว

ผู้ประกอบการแหล่งท่องเที่ยวได้ใช้เป็นแนวทางการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้มีความพร้อมสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวเพื่อทำให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ สัตว์ป่า ให้มีความพร้อมนั้น ผู้ประกอบการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องเข้าใจธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว เข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรมและการตลาดในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว โดยในแต่ละประเทศต่างก็มีวิธีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแตกต่างกันไปตามพื้นที่เพื่อหาจุดดึงดูดเฉพาะมารองรับนักท่องเที่ยว ในบางประเทศเน้นการท่องเที่ยวแบบซาฟารีที่นักท่องเที่ยวได้สัมผัสความตื่นเต้นตลอดเวลาทั้งโดยรถยนต์หรือแม้แต่การขี่ช้างเข้าเที่ยวชมในซาฟารี บางประเทศก็มุ่งเน้นไปในการการท่องเที่ยวแนวสวนสัตว์ที่กักขังสัตว์ป่าไว้เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ชื่นชม แต่ก็สะท้อนให้เห็นถึงความไร้ซึ่งอิสรภาพของสัตว์สำหรับในหลายประเทศก็พยายามนำช้างมาใช้ในการท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยวช้างหรือแหล่งท่องเที่ยวควาบาล เช่น ในประเทศไทยช้างนับได้ว่าเป็นหัวใจหลักของแหล่งท่องเที่ยวควาบาลและเป็นสิ่งดึงดูดที่มีชีวิต โดยการนำมาฝึกไว้คอยบริการให้นักท่องเที่ยวได้ขี่ช้างท่องไพรขี่ช้างชมโบราณสถานประวัติศาสตร์ไทย รวมถึงขี่ช้างเที่ยวชมชุมชนท้องถิ่นตามบริบทของแหล่งท่องเที่ยว เพราะช้างมีความผูกพันกับวิถีชีวิตชาวไทยมาแต่โบราณ ซึ่งบริบทการท่องเที่ยวช้างของไทยมุ่งเน้นไปในการอนุรักษ์แตกต่างจากช้างในต่างประเทศที่ส่วนใหญ่เป็นช้างป่ามุ่งเน้นการอนุรักษ์และการปกป้องช้างตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของช้าง และใช้ช้างในการท่องเที่ยวเข้าไปในป่า แต่สำหรับในประเทศไทยช้างที่นำมาใช้ทางการท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นช้างเลี้ยง และมีการสร้างสรรค์กิจกรรมในการอนุรักษ์ที่แตกต่างออกไปเพื่อความอยู่รอดของช้างชุมชนและผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยวควาบาล

การท่องเที่ยวช้าง (Elephant Tourism) เป็นการท่องเที่ยวสัตว์ป่ารูปแบบหนึ่งที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจและได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่อง ด้วยความมีเอกลักษณ์ในการเลี้ยงช้าง ฝึกช้าง ช้างมีบทบาทในชุมชนและการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก เช่นเดียวกับการท่องเที่ยวเพื่อชมสัตว์ป่าประเภทอื่น ในหลายประเทศทั่วโลกได้นำเสนอกิจกรรมการขี่ช้างเป็นกิจกรรมหลักของรายการนำเที่ยว หลายปีที่ผ่านมาการท่องเที่ยวช้างกำลังถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักจากนักวิชาการ จากสื่อต่างประเทศและนักท่องเที่ยวกลุ่มอนุรักษ์นิยมว่า เป็นการเพิ่มความโหดร้ายให้กับช้าง โดยเฉพาะกิจกรรมการขี่ช้างและการแสดงของช้าง ซึ่งกำลังประสบปัญหาเกี่ยวกับมุมมองของนักท่องเที่ยวที่เห็นว่าอาจเป็นการทารุณสัตว์ เนื่องจากการใช้โซ่ล่ามตลอดเวลา รวมทั้งการใช้ตะขอยึดบังคับให้ทำกิจกรรมเพื่อสร้างความสนุกสนาน ความบันเทิงให้กับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่ายที่มองว่าช้างเป็นสัตว์ป่าและควรได้รับอิสรภาพตามธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวช้างจึงพยายามปรับปรุงโดยการยกเลิกกิจกรรมตามที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์เปลี่ยนมามุ่งเน้นกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ที่ไม่มีการแสดง ส่งผลให้นักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบกิจกรรมในรูปแบบเดิมผิดหวัง และทำให้นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ลดลง การมุ่งเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการท่องเที่ยวจากเดิมให้เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทั้งหมดในประเทศ

เหล่านี้อาจเป็นเรื่องยากอาจจะส่งผลกระทบทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรมและสังคมตามมาอีกได้ อย่างไรก็ตาม ธุรกิจน่าจะเที่ยวได้พยายามตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในประเด็นดังกล่าว จากการที่พบว่า นักท่องเที่ยวเริ่มใส่ใจและให้ความสำคัญกับจริยธรรมการท่องเที่ยว สัตว์ป่าและอยากให้ช้างได้รับความสุขเหมือนกับที่นักท่องเที่ยวได้รับ โดยเฉพาะนักท่องเที่ยว ศักยภาพสูง (Carr, 2018) รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้พยายามแก้ปัญหามุมมองด้านลบนี้มาโดยตลอด เช่น การกำหนดพระราชบัญญัติคุ้มครองสัตว์ป่าและปกป้องดูแลเกี่ยวกับสวัสดิภาพสัตว์ แต่ปัญหาดังกล่าวยังเป็นประเด็นที่ถูกจับตามองจนถึงปัจจุบัน อาจเพราะการแก้ปัญหาที่ไม่ตรงจุดหรือไม่ทราบถึงความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่ชัดเจนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวช้าง ซึ่งนักท่องเที่ยวอาจจะมีทัศนคติเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวควาบาลในประเทศไทยที่แตกต่างไปจากประเทศอื่น เพราะหลายกิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยวควาบาลในประเทศไทยเป็นกิจกรรมที่มีมาแต่โบราณและมีการดูแลเรื่องสวัสดิภาพของช้างเป็นอย่างดี มีความเข้าใจและสามารถรับรู้ได้ถึงความต้องการของช้างอย่างแท้จริง หากต้องยกเลิกและปรับเปลี่ยนเป็นกิจกรรมใหม่ทั้งหมดคงจะเป็นเรื่องที่ยากและลำบากใจสำหรับชุมชนและผู้ประกอบการ

การแก้ปัญหาในประเด็นเรื่องของสวัสดิภาพช้างที่ดีขึ้นหรือเหมาะสมไม่ควรมองเพียงด้านของแหล่งท่องเที่ยวควาบาลเพียงเท่านั้น แต่ควรจะไปถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวอย่างแท้จริงด้วยว่ามีความคิดเห็นอย่างไรต่อการจัดการสวัสดิภาพช้าง ในแหล่งท่องเที่ยวควาบาลในสภาพแวดล้อมที่กำลังถูกจับตามองในปัจจุบันกับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวต้องการเติมเต็มประสบการณ์การท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวอาจจะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณค่าของกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวควาบาลที่ต่างกัน และอาจจะแตกต่างจากผู้ประกอบการ ดังนั้น การศึกษาความสัมพันธ์ของลักษณะสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวควาบาลกับรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในปัจจุบันว่า มีความสัมพันธ์กันหรือไม่ และสามารถสร้างความน่าหลงใหลให้กิจกรรมที่มีอยู่ได้อย่างไร อาจทำให้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาคุณค่ากิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวควาบาลที่ชัดเจนและเหมาะสม ส่งผลต่อการรับรู้และเข้าใจของนักท่องเที่ยวที่ได้พบเห็น

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า มีนักวิชาการหลายท่านพยายามศึกษาในด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การดูแลสวัสดิภาพช้างเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว แต่ยังไม่สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ เพราะควรพัฒนาจากกิจกรรมเดิมให้เป็นกิจกรรมในรูปแบบใหม่ที่นักท่องเที่ยวยังคงปฏิเสธสัมพันธ์กับช้างได้เหมือนเดิม ควรเริ่มจากการศึกษาความสัมพันธ์ของลักษณะสภาพแวดล้อมกับรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อให้สามารถวิเคราะห์หาแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม จนได้พบแนวคิดการสร้างควาที่น่าหลงใหลของจุดหมายปลายทาง Destination Fascination Scale (Liu et al., 2017) ซึ่งได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว จึงได้นำมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาคุณค่ากิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวควาบาล การสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความน่าหลงใหลนั้น

เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ในการท่องเที่ยวช้าง เนื่องจากเป็นการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มความน่าสนใจให้กับแหล่งท่องเที่ยวและเป็นกิจกรรมที่คำนึงถึงสภาพแวดล้อมและทรัพยากรที่มีในพื้นที่ สามารถประเมินความน่าหลงใหลของทรัพยากรใน 6 ด้าน ได้แก่ ความลึกกลับ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร ความน่าดึงดูดใจ ความมีเอกลักษณ์ ความเหมาะสมและพอดี และความเป็นมิตร (Liu et al., 2017) การศึกษาครั้งนี้ ได้ประยุกต์ใช้มาตรวัดความน่าหลงใหล เป็นการศึกษาถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวและการสร้างคุณค่าของกิจกรรมให้กับแหล่งท่องเที่ยวเทศบาลของประเทศไทย ซึ่งผลของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จะช่วยให้แหล่งท่องเที่ยวเทศบาลสามารถสร้างความน่าหลงใหลให้กับกิจกรรมการท่องเที่ยวมากขึ้น นักท่องเที่ยวรับรู้ได้ถึงคุณค่าของกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเทศบาลจากการทราบถึงความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีอยู่ ว่าควรมีแนวทางการพัฒนาหรือปรับปรุงแก้ไขต่อไปอย่างไร เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวเทศบาลยังคงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถดำรงอยู่ได้ทั้งในเรื่องของสวัสดิภาพที่ดีให้กับช้างและในขณะเดียวกันยังคงน่าดึงดูดสำหรับนักท่องเที่ยวและยังคงสร้างกิจกรรมที่มีคุณค่าให้กับนักท่องเที่ยวได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของลักษณะสภาพแวดล้อมและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเทศบาลของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของลักษณะของสภาพแวดล้อมและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเทศบาลของประเทศไทยกับความน่าหลงใหลของแหล่งท่องเที่ยวเทศบาล
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณค่าของกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเทศบาลของประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อสอบถามความคิดเห็นนักท่องเที่ยวโดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม สำหรับแนวทางในการออกแบบรายละเอียดของแบบสอบถามนั้น จะนำตัวแปรที่พบจากการทบทวนเอกสารวิจัย แนวคิดและทฤษฎีเป็นกรอบในการประเมิน

2. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยในแหล่งท่องเที่ยวเทศบาลที่อยู่ในพื้นที่การวิจัย โดยใช้วิธีการสุ่มแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Non Probability Sampling) ประกอบด้วย

1. การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยวเทศบาล

2. การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) เป็นการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการกำหนดสัดส่วนของจำนวนกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มแต่ละพื้นที่ ตามคุณลักษณะที่กำหนดไว้ล่วงหน้าอย่างชัดเจนและมีจำนวนที่เท่ากันในแต่ละกลุ่มหรือในแต่ละพื้นที่ที่ โดยการกระจายตัวอย่างในการเก็บแบบสอบถามนักท่องเที่ยว จาก 5 พื้นที่ ๆ ละ 80 คน และเป็นไปตามเกณฑ์การคัดเลือกพื้นที่ที่เป็นสภาพแวดล้อมที่ถูกสร้างขึ้น (Fully-Contrived Settings) ได้แก่ ปางช้าง ซึ่งกำลังเป็นประเด็นปัญหาอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในแหล่งท่องเที่ยว เทศบาลของประเทศไทย จากการทบทวนวรรณกรรมที่มีทั้งหมด 233 ปางช้าง 6 ภาคของประเทศไทย (สำนักควบคุม ป้องกัน และบำบัดโรคสัตว์, 2552) โดยมีแบบแผนเกณฑ์การคัดเลือกมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 แบ่งกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวเทศบาลจากการทบทวนวรรณกรรมของ Cohen 2015 และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (Lainé, 2018; Bansiddhi et al., 2018; Srinok, 2020) สภาพแวดล้อมที่ถูกสร้างขึ้น (Fully Contrived Setting) ได้แก่ ปางช้างที่มีการนำช้างมาดูแลและฝึกให้เชื่อ มีการทำงานในบทบาทของมนุษย์ มีการแสดงโชว์ทั้งในรูปแบบความแสนรู้ของสัตว์และการแสดงถึงประวัติศาสตร์

2.2 ประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวเทศบาลหรือปางช้างทั้งหมด 233 ปางช้าง (สำนักควบคุม ป้องกัน และบำบัดโรคสัตว์, 2552) จึงได้ทำการคัดเลือกแบ่งกลุ่มตามลักษณะกิจกรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ ทั้งหมด 5 กลุ่ม ได้แก่ 1. แหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะกิจกรรมที่มีเอกลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ จำนวน 6 ปางช้าง จากแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะกิจกรรมที่มีเอกลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ ที่อยู่ในพื้นที่หรือชุมชนที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ มีการขี่ช้างเที่ยวชมอุทยานแห่งชาติ ชมชุมชนท้องถิ่น มีการแสดงที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ ความรู้ช้าง และช้างมีการแต่งกายแบบโบราณ โดยตัวแทนของกลุ่มในการเก็บข้อมูล ได้แก่ วังช้างอยุธยาแลเพนียด อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2. แหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะกิจกรรมที่มีเอกลักษณ์ในการอนุรักษ์ช้าง จำนวน 6 ปางช้าง จากแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะกิจกรรมที่มีเอกลักษณ์ในการอนุรักษ์ช้าง เพื่อการศึกษาเรียนรู้พฤติกรรมของช้างรวมถึงการฝึกช้างเพื่อทำงานในอดีต โดยตัวแทนของกลุ่มในการเก็บข้อมูล ได้แก่ ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง 3. แหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะกิจกรรมที่มีเอกลักษณ์ทางธรรมชาติที่สมบูรณ์ในการใช้ชีวิตของช้าง จำนวน 115 ปางช้าง จากแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะกิจกรรมที่มีเอกลักษณ์ทางธรรมชาติที่สมบูรณ์ในการใช้ชีวิตของช้าง เป็นการขี่ช้างเที่ยวชมธรรมชาติป่าไม้ มีบรรยากาศและอาหารทางธรรมชาติที่เหมาะสมกับช้างตลอดเส้นทาง โดยตัวแทนของกลุ่มในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แคมป์ช้าง ทวีชัย อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี 4. แหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะกิจกรรมที่มีเอกลักษณ์ทางด้านการแสดงความแสนรู้ของช้าง จำนวน 13 ปางช้าง

จากแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะกิจกรรมที่มีเอกลักษณ์ทางการแสดงแสนรู้ของช้าง มุ่งเน้นในการฝึกช้างเพื่อการแสดงความบันเทิงให้กับนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะ โดยตัวแทนของกลุ่มในการเก็บข้อมูล ได้แก่ สวณนงนุชพญา อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี 5. แหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะกิจกรรมที่มีเอกลักษณ์ทางการบริหารช้าง จำนวน 93 ปางช้าง แหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะกิจกรรมที่มีเอกลักษณ์ทางการบริหารช้าง มุ่งเน้นการดูแลช้าง ให้ช้างมีความสุข มีพื้นที่สำหรับช้างและนักท่องเที่ยวสามารถปฏิสัมพันธ์กับช้างด้วยความเป็นมิตรได้ ด้วยการเป็นนักท่องเที่ยวจิตอาสาที่มาร่วมกิจกรรมช่วยเหลือช้าง โดยตัวแทนของกลุ่มในการเก็บข้อมูลได้แก่ ปางช้างไทรโยค (มูลนิธิอนุรักษ์และบริหารช้างไทย) อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยการแจกแบบสอบถามจะมุ่งเป้าหมายที่นักท่องเที่ยวชาวไทยที่อยู่ภายในแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 พื้นที่ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการและตรงตามกลุ่มเป้าหมายมากที่สุด โดยการให้นักท่องเที่ยวตอบข้อคำถามในแบบสอบถามให้ครบถ้วนสมบูรณ์ กลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากประชากรเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยในแหล่งท่องเที่ยวเทศบาล มีจำนวนขนาดใหญ่และไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ดังนั้นขนาดตัวอย่างสามารถคำนวณได้จากสูตรไม่ทราบขนาดตัวอย่าง (Cochran & Chambers, 1965) โดยกำหนดค่าระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ซึ่งสูตรในการคำนวณในการใช้ในการศึกษาอย่างน้อย 384 คน จึงจะสามารถประมาณค่าร้อยละ เพื่อป้องกันความไม่สมบูรณ์ของแบบสอบถามจึงเก็บตัวอย่างจำนวน 392 คน และหลังจากเก็บข้อมูลเรียบร้อยแล้วได้นำข้อมูลมาตรวจสอบความสมบูรณ์เพื่อนำมาวิเคราะห์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล เริ่มจากศึกษา ค้นคว้า เอกสาร ตำรา บทความ วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องวิเคราะห์ข้อมูลที่ศึกษาเพื่อกำหนดเป็นโครงสร้างของเครื่องมือ และขอบเขต ตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหา (Validity) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) และสุดท้ายนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักท่องเที่ยวชาวไทยในแหล่งท่องเที่ยวเทศบาลที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนำผลที่ได้มาหาค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีสัมประสิทธิ์อัลฟา (α - Coefficient) ของ Cronbach และนำมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม

จากนั้นนำแบบสอบถามไปแจกให้กับกลุ่มตัวอย่างรวม 392 คน และรวบรวมแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและนำข้อมูลที่มีคำตอบครบถ้วนสมบูรณ์มาทำการลงรหัส เพื่อนำไปวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลทางสถิติต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่ออธิบายลักษณะสภาพแวดล้อมและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเทศบาลของประเทศไทย
2. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) โดยการนำผลของการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำมาวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อจัดองค์ประกอบและนำไปวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ต่อไป
3. การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติค่าสหสัมพันธ์ (Correlation) เป็นการดูทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัว ระหว่างลักษณะสภาพแวดล้อมและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเทศบาลของประเทศไทย และระหว่างลักษณะของสภาพแวดล้อมและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเทศบาลของประเทศไทยกับความน่าพอใจของแหล่งท่องเที่ยวเทศบาล โดยกำหนดการแปลผลจากมาตราวัดแบบ Likert Scale ที่มีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ (Best, 1981) คือ ระดับสูงสุด ระดับสูง ระดับปานกลาง ระดับต่ำ ระดับต่ำสุด โดยในแต่ละระดับได้กำหนดความหมายซึ่งได้จากข้อมูลความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับลักษณะสภาพแวดล้อม รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเทศบาลของประเทศไทยและความน่าพอใจของแหล่งท่องเที่ยวเทศบาล
4. การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression) เป็นการวิเคราะห์การถดถอยเป็นวิธีการทางสถิติที่ใช้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Independent Variable) กับตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ ลักษณะของสภาพแวดล้อมและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเทศบาลของประเทศไทยกับความน่าพอใจของแหล่งท่องเที่ยวเทศบาล

ผลการวิจัย

1. ความสัมพันธ์ของลักษณะสภาพแวดล้อมและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเทศบาลของประเทศไทย พบว่า ลักษณะของสภาพแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเทศบาลของประเทศไทยเป็นการวิเคราะห์เชิงปริมาณ เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) แล้วพบว่ามีความสัมพันธ์กันปานกลาง โดยเป็นความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 แปลความหมายความสัมพันธ์ ได้ว่า ลักษณะสภาพแวดล้อมมีความเหมาะสมกับรูปแบบกิจกรรม ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์การท่องเที่ยวที่ดี นำมาท่องเที่ยว ซึ่งทำให้อยากกลับมาท่องเที่ยวอีกครั้ง แต่มีบางรูปแบบกิจกรรมที่มีความสัมพันธ์ต่ำหรือน้อย ได้แก่ รูปแบบกิจกรรมเพื่อการพักผ่อนและความบันเทิงจากการแสดงของช้างและรูปแบบกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ซึ่งแปลความหมายความสัมพันธ์ได้ว่า รูปแบบกิจกรรมเพื่อการพักผ่อนและความบันเทิงจากการแสดงของช้างและรูปแบบกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและ

ประวัติศาสตร์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ มีความน่ามาท่องเที่ยวน้อย ให้ประสบการณ์ที่ดีให้กับนักท่องเที่ยว มีนักท่องเที่ยวที่เป็นมิตรและอัธยาศัยดี ซึ่งทำให้อาจะกลับมาท่องเที่ยวอีกครั้ง อาจเพราะว่าทั้งสองรูปแบบกิจกรรมมีบรรยากาศทางธรรมชาติและพฤติกรรมของช้างที่น้อยกว่ารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและชุมชนที่ไม่มีการแสดงของช้างที่กำลังได้รับความนิยมน้อยอย่างมากในปัจจุบันที่ใส่ใจการอนุรักษ์ช้างและสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง และตรงตามที่ได้ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับช้าง และสามารถรับรู้ได้จากสิ่งที่นักท่องเที่ยวมองเห็น

2. ความสัมพันธ์ของลักษณะของสภาพแวดล้อมและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเทศบาลของประเทศไทยกับความน่าหลงใหลของแหล่งท่องเที่ยวเทศบาล พบว่าลักษณะของสภาพแวดล้อมและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเทศบาลของประเทศไทยกับความน่าหลงใหลของแหล่งท่องเที่ยวเทศบาล เป็นการวิเคราะห์เชิงปริมาณเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) แล้วพบว่ามีค่า .668** ซึ่งมีความสัมพันธ์กันปานกลาง โดยเป็นความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 คือ มีความสัมพันธ์กันปานกลาง แปลความหมายความสัมพันธ์ได้ว่า สภาพแวดล้อมและรูปแบบกิจกรรมมีเอกลักษณ์ น่ามาท่องเที่ยว ให้ประสบการณ์ที่ดีให้กับนักท่องเที่ยว มีนักท่องเที่ยวที่เป็นมิตรและอัธยาศัยดี มอบประสบการณ์ทางประสาทสัมผัสแปลกใหม่ น่าสนใจและชื่นชอบ แตกต่างจากชีวิตประจำวัน รู้สึกดีไม่น่าเบื่อและอยากอยู่นาน ๆ คุ่มค่ากับเงิน ซึ่งทำให้อยากกลับมาท่องเที่ยวอีกครั้ง โดยเฉพาะในด้านความมีเอกลักษณ์และเป็นมิตรมีความสัมพันธ์มากกว่าด้านประสบการณ์แปลกใหม่ น่าค้นหาและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและชุมชนที่ไม่มีการแสดงของช้างมีความสัมพันธ์และเหมาะสมกับความน่าหลงใหลของแหล่งท่องเที่ยวเทศบาลมากที่สุดทั้งด้านความมีเอกลักษณ์และเป็นมิตรและด้านประสบการณ์แปลกใหม่

3. แนวทางการพัฒนาคุณค่าของกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเทศบาลของประเทศไทย พบว่าลักษณะของสภาพแวดล้อมและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวมีผลต่อความน่าหลงใหลของแหล่งท่องเที่ยวเทศบาล เป็นการวิเคราะห์เชิงปริมาณ คือ เมื่อตัวแปรต้น ได้แก่ ลักษณะของสภาพแวดล้อมและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเทศบาลของประเทศไทย มีค่าเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะมีผลให้ตัวแปรตาม ได้แก่ ความน่าหลงใหลของแหล่งท่องเที่ยวเทศบาล เพิ่มขึ้นร้อยละ 48.2 (Adjusted R^2) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเป็น 0.697(R) และลักษณะสภาพแวดล้อมสามารถพยากรณ์ความน่าหลงใหลของแหล่งท่องเที่ยวเทศบาลได้สูงสุด รองลงมาคือ รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยว

จากผลสรุปตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 สามารถนำเสนอแนวทางในการพัฒนาได้ดังนี้

1. การพัฒนาด้านสภาพแวดล้อมและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับช้างซึ่งแนวทางการพัฒนา พบว่า สภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเทศบาลควรมีการส่งเสริมและพัฒนา

รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและชุมชนที่ไม่มีการแสดงของช้าง เพราะเป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวมีความรู้สึกดี และมีความเป็นห่วงช้าง นักท่องเที่ยวมีความชื่นชอบและต้องการเห็นช้างมีความสุขมากกว่าการถูกบังคับให้ทำกิจกรรมที่ถูกมองว่าทารุณสัตว์หรือเป็นการบังคับกักขังมากจนเกินไป โดยในด้านสภาพแวดล้อมควรพิจารณาให้แหล่งท่องเที่ยวมีบรรยากาศทางธรรมชาติของช้างและมีความหลากหลายของทรัพยากรทางธรรมชาติที่ช้างต้องการ และรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวควรมีการเข้มงวดเกี่ยวกับมาตรฐานการฝึกช้างในกิจกรรมแต่ละประเภทที่นำเสนอให้นักท่องเที่ยว เพื่อให้มีมาตรการควบคุมในรูปแบบเดียวกันของแต่ละกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยเฉพาะรูปแบบกิจกรรมที่มีการแสดงของช้างควรออกแบบหรือปรับปรุงกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีอยู่ให้มีเอกลักษณ์และเป็นมิตรต่อช้างเพิ่มขึ้น จะช่วยลดมุมมองของนักท่องเที่ยวในด้านการทารุณสัตว์หรือการนำเสนอกิจกรรมที่แปลกใหม่และผิดธรรมชาติของช้างมากจนเกินไป และควรต้องสื่อความหมายของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีอยู่ให้นักท่องเที่ยวรับรู้ได้ถึงคามมีเอกลักษณ์และเป็นมิตรกับช้าง มีปลอดภัยต่อช้างอย่างแน่นอน ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถรับรู้และเข้าใจได้ตั้งแต่การมาท่องเที่ยวในครั้งแรกเพราะสภาพแวดล้อมและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับช้างมีผลต่อความน่าหลงใหลและนักท่องเที่ยวอยากมาท่องเที่ยวมากที่สุด

2. การพัฒนาด้านการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับช้างให้มากขึ้น เพราะปัจจุบันประเทศไทยถูกจับตามองจากนักท่องเที่ยวเนื่องจากมีสื่อต่างประเทศมีการเผยแพร่ในมุมมองที่ไม่ดีเกี่ยวกับกิจกรรมการขี่ช้าง กิจกรรมการแสดงของช้างซึ่งหน่วยงานภาครัฐและเอกชนของประเทศไทยได้พยายามแก้ปัญหาในประเด็นนี้มาโดยตลอด หากมีการประชาสัมพันธ์ที่บ่งบอกได้ว่า กิจกรรมการขี่ช้างและกิจกรรมการแสดงของช้างไม่ได้เป็นกิจกรรมที่ทารุณสัตว์ และสามารถเป็นกิจกรรมที่เป็นมิตรกับช้างได้ หากมีการพัฒนาและปรับปรุงให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยไม่จำเป็นต้องยกเลิกกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีอยู่ ย่อมส่งผลดีต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในแหล่งท่องเที่ยวเทศบาล รวมทั้งความอยู่รอดของช้างและความรู้ช้าง

สมมติฐานที่ 1 ลักษณะของสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเทศบาลในประเทศไทยมีความสัมพันธ์กับรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเทศบาลของประเทศไทย

พบว่า ลักษณะของสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเทศบาลในประเทศไทยมีความสัมพันธ์กับรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเทศบาลของประเทศไทย และสมมติฐานการวิจัยที่ 1 สามารถปฏิเสธสมมติฐานหลัก H_0 และยอมรับสมมติฐานรอง H_1 ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

สมมติฐานที่ 2 ความสัมพันธ์ของลักษณะของสภาพแวดล้อมและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเทศบาลของประเทศไทยกับความน่าหลงใหลของแหล่งท่องเที่ยวเทศบาล พบว่า ลักษณะของสภาพแวดล้อมและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเทศบาลของประเทศไทยมีผลต่อความน่าหลงใหลของแหล่งท่องเที่ยวเทศบาลและสมมติฐาน

การวิจัยที่ 2 สามารถปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H0) และยอมรับสมมติฐานรอง (H1) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 และพบว่าลักษณะของสภาพแวดล้อมมีผลต่อความน่าหลงใหลของแหล่งท่องเที่ยวควบคุบลามากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

1. ความสัมพันธ์ของลักษณะสภาพแวดล้อมและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวควบคุบลของประเทศไทย พบว่า มีความสัมพันธ์กันปานกลาง แปลความหมายความสัมพันธ์ได้ว่า ลักษณะสภาพแวดล้อมมีความเหมาะสมกับรูปแบบกิจกรรม ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์การท่องเที่ยวที่ดี นามาท่องเที่ยว ซึ่งทำให้อยากกลับมาท่องเที่ยวอีกครั้ง

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อจะเห็นได้ว่า ลักษณะของสภาพแวดล้อมทั้งสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรกับช้างและสภาพแวดล้อมที่มุ่งเน้นความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์ปานกลางกับรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและชุมชนที่ไม่มีการแสดงของช้างมากที่สุด อธิบายได้ว่าจากกระแสมโนมในการท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและเป็นมิตรกับช้าง ซึ่งเป็นแนวทางใหม่เพื่อสวัสดิภาพช้างในมุมมองของนักท่องเที่ยวที่ดีขึ้นมีความเป็นธรรมชาติของช้างทั้งสภาพแวดล้อมและกิจกรรมการท่องเที่ยว ส่วนรูปแบบกิจกรรมเพื่อการพักผ่อนและความบันเทิงจากการแสดงของช้างและรูปแบบกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ กลับมีความสัมพันธ์น้อยหรือต่ำ ทั้งสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรกับช้างและสภาพแวดล้อมที่มุ่งเน้นความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว อาจเพราะว่านักท่องเที่ยวมีมุมมองและได้พบเห็นเกี่ยวกับบรรยากาศสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่ช้างควรมีที่ยังน้อย หรืออาจเกิดจากการสื่อสารถึงรูปแบบกิจกรรมดังกล่าวที่มีความใส่ใจและเป็นมิตรกับช้างที่การรับรู้ของนักท่องเที่ยวอาจจะเข้าใจต่างออกไปจากที่แหล่งท่องเที่ยวคิด ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Pabel & Mkono (2021) ที่พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีความสนใจในช้างจะชื่นชอบในการได้อยู่กับช้างอย่างใกล้ชิด แต่ก็อาจจะสร้างความเครียดให้กับช้างได้ โดยอาจจะป้องกันด้วยการพยายามให้ช้างได้อยู่ในพื้นที่โดยลำพัง มีช่วงเวลาที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว เพื่อไม่ให้รบกวนช้างมากเกินไปในแต่ละวัน จำกัดเวลาในแต่ละกิจกรรมในช่วงเวลาสั้น ๆ แต่การป้องกันในลักษณะนี้อาจจะไม่ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวบางกลุ่ม และบางแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเชื่อและเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เพราะฉะนั้นจะต้องพยายามทำให้เกิดความสมดุลกันระหว่างการปกป้องช้างให้มีสวัสดิภาพที่ดีขึ้นกับความคาดหวังของแหล่งท่องเที่ยวที่มีบรรยากาศหรือกิจกรรมที่ไม่เป็นไปตามธรรมชาติของช้างที่ควรจะเป็น

สรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมที่มีลักษณะที่เป็นมิตรกับช้าง มุ่งเน้นใส่ใจช้าง มีบรรยากาศทางธรรมชาติที่ช้างต้องการ มีความสัมพันธ์หรือมีความเหมาะสมกับรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและชุมชนที่ไม่มีการแสดงของช้าง เป็นองค์ความรู้ใหม่สำหรับผู้ประกอบการ

แหล่งท่องเที่ยว นักวิชาการ และนักวิจัยที่จะนำไปพัฒนาออกแบบสภาพแวดล้อมให้มีความเป็นมิตรกับช้างให้มากที่สุด นักท่องเที่ยวมีความต้องการท่องเที่ยวและชื่นชมสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรกับช้าง มีบรรยากาศที่สามารถตอบสนองความต้องการของช้างทำให้สามารถเชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยเฉพาะการไม่มีการแสดงของช้าง เพราะมีความเข้าใจว่าช้างจะมีความสุขกับบรรยากาศที่อยู่อาศัยและกิจกรรมที่ไม่เป็นการทารุณสัตว์หรือใช้แรงงานช้างทางการท่องเที่ยวมากเกินไป ซึ่งนักท่องเที่ยวอาจมองว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและชุมชนที่ไม่มีการแสดงของช้างมีความใกล้ชิดธรรมชาติและเหมาะสมกับช้าง แต่รูปแบบกิจกรรมเพื่อการพักผ่อนและความบันเทิงจากการแสดงของช้างและรูปแบบกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ ควรมีการปรับปรุงพัฒนาให้มีความเหมาะสมกับทั้งสองสภาพแวดล้อมให้มากขึ้น เช่น การออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถทำให้นักท่องเที่ยวรับรู้ได้ว่ามีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทั้งสองลักษณะที่มีอยู่

2. ความสัมพันธ์ของลักษณะของสภาพแวดล้อมและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเทศบาลของประเทศไทยกับความน่าหลงใหลของแหล่งท่องเที่ยวเทศบาล พบว่ามีความสัมพันธ์กันปานกลาง แปลความสัมพันธ์ได้ว่า สภาพแวดล้อมและรูปแบบกิจกรรมมีเอกลักษณ์ นำมาท่องเที่ยว ให้ประสบการณ์ที่ดีให้กับนักท่องเที่ยว มีคนท้องถิ่นที่เป็นมิตรและอัธยาศัยดี มอบประสบการณ์ทางประสาทสัมผัสแปลกใหม่ น่าสนใจและชื่นชอบ แตกต่างจากชีวิตประจำวัน รู้สึกดีไม่น่าเบื่อและอยากอยู่นาน ๆ คุ่มค่ากับเงิน ซึ่งทำให้อยากกลับมาท่องเที่ยวอีกครั้ง

นักท่องเที่ยวมีความเห็น ว่าลักษณะของสภาพแวดล้อมและรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเทศบาลของประเทศไทยมีความสัมพันธ์กับความน่าหลงใหลของแหล่งท่องเที่ยวเทศบาล โดยการนำแนวคิดการสร้างความน่าหลงใหลในจุดหมายปลายทางของ Liu et al. (2017) 6 มิติ ได้แก่ 1. ความลึกลับ 2. ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร 3. ความน่าดึงดูดใจ 4. ความมีเอกลักษณ์ 5. ความเหมาะสมและพอดี และ 6. ความเป็นมิตร

สรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรกับช้างมีความสัมพันธ์กับความน่าหลงใหลของแหล่งท่องเที่ยวเทศบาล ทั้งด้านความมีเอกลักษณ์และเป็นมิตรและด้านประสบการณ์แปลกใหม่น่าค้นหา อธิบายได้ว่า สภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรกับช้าง ช้างได้ผ่อนคลายตามธรรมชาติ มีอิสระ มีพื้นที่เฉพาะและมีช่วงเวลาที่เหมาะสมในการฝึกที่มีเอกลักษณ์แบบไทย ผู้ฝึกช้างมีความรู้ในการฝึกช้างเป็นอย่างดี มีกิจกรรมที่เป็นมิตรกับช้าง มีการแบ่งพื้นที่ระหว่างช้างและนักท่องเที่ยวอย่างชัดเจน มีการเตรียมความพร้อมต่ออุบัติเหตุหรืออันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นกับช้างและนักท่องเที่ยว เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ นำมาท่องเที่ยว มอบประสบการณ์ทางประสาทสัมผัสแปลกใหม่ น่าสนใจและชื่นชอบ แตกต่างจากชีวิตประจำวัน รู้สึกดีไม่น่าเบื่อและอยากอยู่นาน ๆ คุ่มค่ากับเงิน มีคนท้องถิ่นที่เป็นมิตรและอัธยาศัยดี ซึ่งทำให้อยากกลับมาท่องเที่ยวอีกครั้ง แต่สภาพแวดล้อมที่มุ่งเน้นความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กับ

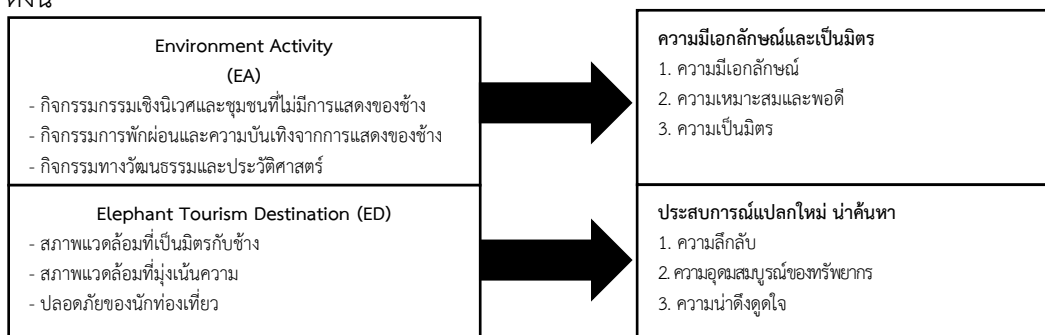

ความน่าหลงใหลของแหล่งท่องเที่ยวควบคู่กันด้านความมีเอกลักษณ์และเป็นมิตร มากกว่า ด้านประสบการณ์แปลกใหม่ น่าค้นหา สอดคล้องกับการศึกษาของ Dissanayake (2016) และ Bansiddhi et al. (2020) เห็นว่า ควรเลี้ยงช้างภายในกรอบการกำกับดูแลที่เข้มงวดเพื่อรับรองสิทธิและสวัสดิภาพของช้าง โดยคำนึงถึงความต้องการทางสรีรวิทยาและจิตใจของช้างแต่ละตัว เป็นการพัฒนาตามหลักวิทยาศาสตร์ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับช้างมากกว่าการเลี้ยงช้างเพื่อความบันเทิง เพื่อประสบการณ์แปลกใหม่ของนักท่องเที่ยว

3. แนวทางการพัฒนาคุณค่าของกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว คชบาลของประเทศไทย สรุปได้ว่านักท่องเที่ยวมีความรู้สึกดีกับรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและชุมชนที่ไม่มีการแสดงของช้าง เพราะด้วยความเป็นห่วงช้าง อยากให้ช้างมีความสุขในการทำกิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ว่าควรตระหนักถึงศีลธรรมอันดีมีจริยธรรมที่ดีต่อสัตว์ (Moral) มีความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) มากกว่ามาท่องเที่ยวเพื่อความบันเทิงเท่านั้น แม้ว่าเมื่อพิจารณาในเชิงลึกจะพบว่ารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและชุมชนที่ไม่มีการแสดงของช้าง แต่บางแหล่งท่องเที่ยวจะมีการขี่ช้างเที่ยวชมธรรมชาติป่าไม้ โดยที่นักท่องเที่ยวไม่รู้สึกว่าเป็นการทารุณช้างเพราะช้างได้ทำกิจกรรมอยู่ในบรรยากาศทางธรรมชาติที่เหมาะสมกับพฤติกรรมของช้าง เช่น ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย อำเภอด่านช้าง จังหวัดลำปาง แคมป์ช้าง ทวีชัย อำเภอมะนัง จังหวัดกาญจนบุรี ในขณะที่บางแหล่งท่องเที่ยวไม่มีการขี่ช้าง แต่มุ่งเน้นกิจกรรมจิตอาสาช่วยเหลือช้าง ดูแลบริบาลช้าง ซึ่งกำลังได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก แสดงให้เห็นว่า สภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรกับช้างมีความเชื่อมโยงเหมาะสมกับรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความใกล้เคียงธรรมชาติของช้าง เช่น ปางช้างไทรโยค (มูลนิธิอนุรักษ์และบริบาลช้างไทย) อำเภไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องการพัฒนาคุณค่ากิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวควบคู่กันของประเทศไทยด้วยแนวคิดความน่าหลงใหลในจุดหมายปลายทาง ได้้องค์ความรู้จากการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 การพัฒนาคุณค่ากิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวควบคู่กันของประเทศไทย

เมื่อพิจารณาจากองค์ความรู้ที่ได้จากแหล่งท่องเที่ยวเทศบาล ลักษณะสภาพแวดล้อม และรูปแบบกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวเทศบาล พบว่า มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกันอย่างยิ่งในแหล่งท่องเที่ยวเทศบาล เพราะมีแนวคิดการทำให้แหล่งท่องเที่ยวมีเสน่ห์และน่าหลงใหล ผสมผสานอยู่ด้วย ทำให้สามารถสรุปรูปแบบการพัฒนาคุณค่ากิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเทศบาลของประเทศไทยเป็นข้อความสาระทฤษฎี (Statement of Theory)

ด้านลักษณะสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเทศบาล ได้แก่

1. สภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรกับช้าง ประกอบไปด้วย ด้านสวัสดิภาพของช้างและด้านสถานที่เหมาะสำหรับการฝึกช้าง โดยมีลักษณะสำคัญคือการใส่ใจช้างและพยายามสร้างบรรยากาศและกิจกรรมที่มีความเหมาะสมทางธรรมชาติของช้างมากที่สุด ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมที่มุ่งเน้นตัวช้างเป็นสำคัญ

2. สภาพแวดล้อมที่มุ่งเน้นความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว ประกอบไปด้วย ด้านสถานที่ที่มีความปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยวเป็นหลัก มีการควบคุมดูแลป้องกันอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้น เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความมั่นใจด้านความปลอดภัยจากการควบคุมการใช้โซ่กับช้างที่เหมาะสม และมีเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำดูแลตลอดเวลา ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมที่มุ่งเน้นความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเป็นสำคัญ

ด้านรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเทศบาล ได้แก่

1. รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและชุมชนที่ไม่มีการแสดงของช้าง เป็นรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวภายใต้บรรยากาศทางธรรมชาติของช้าง โดยบางแหล่งท่องเที่ยวยังคงมีการกิจกรรมการขี่ช้างชมธรรมชาติ ป่าไม้ และบางแหล่งท่องเที่ยวก็ไม่มีการขี่ช้างแต่เป็นลักษณะให้ช้างมีอิสระบรรยากาศ เน้นการช่วยเหลือดูแลช้าง ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมการอนุรักษ์ช้างกับชุมชน กิจกรรมเรียนรู้วิถีแห่งความอยู่ช้าง กิจกรรมเรียนรู้พฤติกรรมของช้างและกิจกรรมจิตอาสาช่วยช้าง ที่ไม่มีการแสดงของช้างช่วยส่งเสริมให้ช้างไม่สูญเสียพันธุ์

2. รูปแบบกิจกรรมเพื่อการพักผ่อนและความบันเทิงจากการแสดงของช้างเป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการแสดงความสามารถของช้างที่ถูกฝึกจนเชื่องเพื่อแสดงความบันเทิงให้กับนักท่องเที่ยว

3. รูปแบบกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นในการฝึกให้ช้างแสดงถึงบทบาทสำคัญทางประวัติศาสตร์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ความเป็นมาของช้างในอดีต ด้วยบทบาทจำลองการแสดงกิจกรรมการแสดงโชว์ยุทธหัตถีเกี่ยวกับเรื่องราวความเป็นมาของประวัติศาสตร์ไทย มีการแต่งกายแบบช้างไทยโบราณ อาจมีการนั่งหลังช้างชมโบราณสถาน การลอดใต้ท้องช้างเพื่อเสริมสิริมงคล และการชมสินค้าที่ระลึกจากช้าง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรมีการกำหนดเป้าหมายเกี่ยวกับการรับรู้ของนักท่องเที่ยวในด้านข้อมูลข่าวสารทางการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับช้างตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ผู้ปฏิบัติงานต้องศึกษาถึงความต้องการของแหล่งท่องเที่ยวควบจากทั้ง 3 รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวถึงศักยภาพในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวให้ตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยวมากขึ้น และยังคงเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวควบของประเทศไทย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเกี่ยวกับมาตรฐานการฝึกช้างเพื่อการท่องเที่ยวให้มากขึ้นให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่อยากเห็นช้างมีความสุข

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว. (2558). *แผนปฏิบัติการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพของประเทศไทย พ.ศ. 2558-2560*. กรุงเทพฯ: กรมการท่องเที่ยว.
- สำนักควบคุม ป้องกัน และบำบัดโรคสัตว์. (2552). *รายชื่อปางช้างในประเทศไทย*. สืบค้น 17 สิงหาคม 2562, จาก <https://shorturl.asia/vOaHZ>
- Bansiddhi, P. et al. (2018). Changing trends in elephant camp management in northern Thailand and implications for welfare. *PeerJ*, 6(3), 1-30.
- _____. (2020). Elephant tourism in Thailand: A review of animal welfare practices and needs. *Journal of Applied Animal Welfare Science*, 23(2), 164-177.
- Best, J. W. (1981). *Research in Education*. New Jersey: Prentice – Hall.
- Carr, N. & Broom, D. M. (2018). *Tourism and Animal Welfare*. Wallingford: CABI.
- Cochran, W. G. & Chambers, S. P. (1965). The planning of observational studies of human populations. *Journal of the Royal Statistical Society: Series A*, 128(2), 234-255.
- Dissanayake, D. (2016). *Promoting Elephant Friendly Tourism in Sri Lanka*. Sri Lanka: University of Kelaniya.
- Lainé, N. (2018). Asian elephant conservation: too elephantocentric? Towards a biocultural approach of conservation. *Asian Bioethics Review*, 10(4), 279-293.
- Liu, C. R. et al. (2017). Destination fascination: Conceptualization and scale development. *Tourism management*, 63(1), 255-267.

- Manhas, P. S. et al. (2016). Role of tourist destination development in building its brand image: A conceptual model. *Journal of Economics, Finance and Administrative Science*, 21(40), 25-29.
- Pabel, A. & Mkono, M. (2021). *The Elephant Tourism Business*. Songkhla: CABI.
- Srinok, N. (2020). *Marketing communication tools for elephant camp business a case study of Ayutthaya elephant palace & royal kraal*. Bangkok: Rajamangala University of Technology Phra Nakhon.

